

Lepelaars met kleurringen

In de laatste paar jaren is in Nederland een aantal Lepelaars met kleurringen gemerkt. Hiermee wordt ondermeer beoogd meer te weten te komen over de omzwervingen van jonge Lepelaars vlak na het uitvliegen, over de leeftijd waarop lepelaars voor het eerst gaan broeden, over plaatsen waar nog niet geslachtsrijpe Lepelaars overzomeren en over trek en overwintering. Bij grote opvallende vogels als Lepelaars is de kans groot dat de beoogde resultaten van dit ringonderzoek zonder erg veel dieren te ringen op korte termijn ook werkelijk behaald kunnen worden.

De lezers van 'Het Vogeljaar' worden op dit onderzoek attent gemaakt, omdat de kans vrij groot is om in de komende jaren ergens in Nederland, en mogelijk ook in het buitenland Lepelaars met kleurringen aan te treffen. Uw waarnemingen kunnen van grote waarde zijn voor het onderzoek. Van tijd tot tijd hopen we de belangrijkste resultaten van dit onderzoek in 'Het Vogeljaar' te vermelden. Dit zal gebeuren in een regelmatig weerkerende rubriek van gedane waarnemingen samen met voorlopige interpretaties van deze waarnemingen.

In vele gevallen is het noodzakelijk dat we de waarnemingen zelf verifiëren. Het blijkt namelijk dat veel ringcombinaties verkeerd worden afgelezen. Een snel, telefonisch contact is daarom wenselijk. Meldingen worden gaarne ingewacht bij E. P. R. Poorter (03200-92789 kantoor of 03200-22105 thuis), of bij W. Dubbeldam (03200-92782 kantoor of 03200-21187 thuis) of bij M. Zijlstra (03200-92788 kantoor of 03200-26793 thuis). Drs. E. P. R. Poorter, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Smedinghuis, Lelystad

Jeugdkleed van Purperreiger in winter

Ten aanzien van de foto van een Purperreiger 'in winterkleed' in een vorig nummer (Vogeljaar 22-6: 928), zou ik graag het volgende willen opmerken. De afgebeelde vogel, die op 15 december 1973 werd gefotografeerd in Zuidelijk Flevoland, betreft een eerstejaars exemplaar. Dit kleed is herkenbaar aan de brede lichte zomen aan de bovenvleugeldekveren, de lichte hals en onderdelen en het ontbreken van de zwarte overlangse halsstreep. Adulte vogels hebben het gehele jaar door het zelfde kleed, dat wordt geruid in juli-november ('Vollmauser'), terwijl soms een gedeelte van de kleine veren nog in maart en april wordt vernieuwd ('Teilmauser'). Dit betekent dat er bij de Purperreiger geen apart winterkleed voorkomt (zie b.v. 'Handbuch der Vögel Mitteleuropas' deel I).

Hoewel Purperreigers meestal verblijven in terrein met veel dekking, kunnen ze ook regelmatig in het open veld worden aange troffen meestal op jacht naar muizen of mollen. Een gedeelte van de Purperreigers

van het Naardermeer foerageert zelfs regelmatig in de weilanden van de Eempolders vooral in de jaren met veel veldmuizen (vergelijk redactionele noot onderaan pag. 929 bij bovengenoemde foto). Enkele jaren geleden zag ik gedurende een muizenplaag in de Mastenbroekerpolder zelfs twee Roerdompen in een weiland foerageren, ver weg van geschikte dekking.

● Eduard Osieck, Steffenshein 20, Laren N.H.

Vier Staartmezen voederen jongen in zelfde nest

Al drie jaar geleden, de hele winter had een troepje van een dozijn Staartmezen, soms vergezeld door andere mezen, om en nabij onze tuin in Hulshorst rondgehuist. Eind maart begon een paartje van deze bekoorlijke, weinig schuwe vogeltjes evenals vorig jaar, in een jeneverbes ter hoogte van ongeveer 2 meter te nestelen, op een afstand van minder dan 8 meter van ons huis. Dit jaar, 1974, was een staartmezenpaar al begin maart bezig, mosjes, veertjes en spinrag aan te voeren voor de bouw van hun buidelnest, mij aldus herinnerend aan het broedsel van 1971. Wij observeerden toen, meestal vanuit huis, de nestbouw, het broeden en het voederen en stelden vast, dat de ouders zeer veel af en aan vlogen, totdat wij ontdekten dat geen twee, maar vier volwassen Staartmezen zich met het voederen uitsloofden, als dansende derwischen hun voederbeurt afwachting.

Tweemaal bekeek ik het grote buidelnest, het was er beslist maar één. Half mei vlogen de jongen uit — gelukkig waren wij aanwezig — en in de loop van de ochtend bevolkten ten minste 16 jonge en 4 oude Staartmezen de egelantiers en de krentestruiken in de naaste omgeving. Inmiddels ging het voederen nog door en het piepen van nog niet uitgevlogen jongen was van dichtbij duidelijk te horen. 's Middags vlogen kennelijk de laatste jongen uit; het juiste aantal was niet meer te constateren.

De literatuur, mij verstrekt door dr. G. F. Mees, conservator aan het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, vermeldt dat een ander ouderpaar van Staartmezen zich vaak bij een nog broedend en/of verzorgend ouderpaar voegt, indien zij zelf door een Ekster of Gaai van hun broedsel beroofd zijn. Ook wordt vermeld, met name in Engelse literatuur, dat twee broedsels in een groot buidelnest voorkomen. Gezien het grote aantal jongen van het broedsel van 1971 leek ons hier waarschijnlijk een dubbel broedsel. Ik heb later ook nimmer meer zo'n groot buidelnest van Staartmezen kunnen vinden. Het geval boeide ons zeer en leek ons alsnog vermeldenswaard.

● M. H. Verrijn Stuart, Onder de Bos 101, Nunspeet

Cettis Zanger is ook nachtzanger

De artikelen van M. J. Tekke over de Cettis Zanger en van L. M. J. van den Bergh over nachtvogelonderzoek, beide in vorige juni-nummer, geven mij aanleiding tot het maken van een opmerking, die strikt genomen bij geen van beide artikelen thuis hoort, maar toch wel een verband legt.

De zang van de Cettis Zanger wordt in de regel omschreven als een explosief 'tsjèt, tet-et-et-tsjèt, tet-et-et-tsjèt'. Het is onmiskenbaar en maakt het vaststellen van het voorkomen betrekkelijk eenvoudig.

De Cettis Zanger die in het voorjaar 1973 bij Lieshout vertoefde, was 's morgens vroeg het actiefst, iedere paar minuten liet hij deze zang horen. Later op de dag lag er soms wel een half uur tussen en in de avonden was hij uitgesproken zwijgzaam.

Toen ik op 10 mei 1973 om ongeveer half twee 's morgens in het betreffende bos naar de Nachtegaal ging luisteren, was ik dan ook nogal verbaasd te merken dat de Cettis Zanger een uitbundige nachtelijke zanger is, te meer daar dit feit in de standaard determinatiewerken niet vermeld wordt. De nachtelijke zang is niet de korte uitbarsting van overdag, maar een steeds weer herhaald 'tsjèt, et-et-et-tsjèt', af en toe onderbroken door een fluittoontje: De zang is wat zachter dan overdag, maar altijd nog even luid en verdragend als de Nachtegaal die wat verderop aan het zingen was.

Bij al mijn nachtelijke bezoeken aan dit bos was de Cettis Zanger ononderbroken aan het zingen. Mijn laatste bezoek bracht ik op 27 mei. De nachtegalenzang was toen al aardig afgenomen maar de Cettis Zanger zong nog even enthousiast als op 10 mei van voor twee uur tot in de morgenschemering, toen het ochtenconcert al begonnen was.

Ik heb van deze zang ook een aantal bandopnamen gemaakt. De vogel reageerde echter niet merkbaar op zijn eigen zang.

De heer Tekke was zo vriendelijk wat meer literatuur na te gaan en vond een vermelding van de nachtelijke zang in Naumann.

● Dr. F. H. Simons, Nachtegaallaan 66, Son N.B.

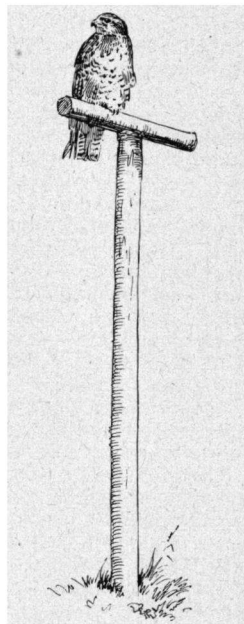
Vuistvogels en Aanwachters

Op 11 april werd door dr. J. W. M. van de Wall, voorzitter van het Nederlands Valkeniersverbond 'Adriaan Mollen' de tentoonstelling 'Vuistvogels en Aanwachters' in het Nederlands Jachtmuseum te Doorwerth geopend. Het is een expositie over de valkerij waarbij tekeningen, schilderijen en gebruiksvoorwerpen zijn bijeengebracht uit collecties van Hare Majesteit de Koningin, uit musea en particuliere verzamelingen. De heer Tuyn met zijn medewerkers Fuchs en Van de Mark zijn er in geslaagd een expositie in te richten die een duidelijk beeld geeft van een aantal aspecten van deze vorm van jacht. Of de belangstelling voor de valkerij

in het algemeen nu nog groter moet worden en moet worden geactiveerd menen wij te moeten betwijfelen, ofschoon het uit historisch oogpunt voor elkeen die zich voor vogels interesseert een bijzonder boeiend onderwerp is. De tentoonstelling is tot en met 12 oktober 1975 geopend, waarbij dient te worden aangetekend dat het museum op dinsdagen gesloten is. De catalogus, die met zorg is samengesteld, verschaft u verdere informatie.

Actie 'Stootvogelzitstokken' in Zwitserland

Ofschoon de stootvogels reeds jarenlang in Zwitserland worden beschermd is door de 'Fischerei- und Jagdverwaltung des Kantons Zürich' met de 'Zürcher Kantonalverband für Vogelschutz' een actie op touw gezet die zij Actie 'Greifvogelstangen' noemen. Deze actie heeft tot doel speciale zitstokken, ten behoeve van bijvoorbeeld Buizerden en Torenvalken, te plaatsen om het voedselzoekten op weiden en velden te vergemakkelijken, vooral daar waar voldoende zitplaatsen

Bulzerd

Tekening: H. J. Slijper

ontbreken. Men is vooreerst begonnen met 350 zitstokken, die op grond van hun constructie gemakkelijk verplaatst kunnen worden. In overleg met grondbezitters wil men de palen vooral op pasgemaakte weiden of op velden waar bijzonder veel muizen voorkomen, opstellen. Daarmee kan men dan tegelijkertijd een bijdrage verlenen tot de biologische bestrijding van 'schadelijke dieren'.

J. T.

Nederlands Comité Bescherming Trekvogels

De actie 'Vogels vrij' van de World Wildlife Rangers (zie binnenzijde omslag tegenover pag. 104) is een overweldigend succes. De eerste 4 weken van de actie werden ruim 35.000 stickers verkocht.

De Stichting 'Het Vogeljaar' dankt allen zeer voor hun giften ten behoeve van het Nederlands Comité Bescherming Trekvogels. In april hebben wij een bedrag van totaal f 7636,— bijeengebracht en aan het comité overgemaakt.

Nog steeds komen giften op ons gironummer 96 44 72 Adm. 'Het Vogeljaar', Delft ten behoeve van het Nederlands Comité Bescherming Trekvogels binnen. Onze steun zal niet beperkt blijven tot die aan Italië, maar er zijn ook contacten gelegd met andere zuidelijke landen. Giften blijven dan ook nog de eerste jaren broodnodig om de acties in de verschillende landen geldelijk te kunnen ondersteunen.

Hoe te handelen met gestorven vogels!

Het Centraal Diergeneeskundig Instituut te Rotterdam heeft een Werkgroep Vogelsterfte in het leven geroepen. Het doel van deze werkgroep is het zo volledig mogelijk gegevens verzamelen van in het wild levende vogels waarvan geconstateerd is dat zij door ziekte en vergiftiging zijn gestorven.

Behalve een aantal deskundigen van het CDI hebben in deze werkgroep zitting tegenwoordigers van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming en het Zoölogisch Museum. De coördinatie en administratieve begeleiding wordt verzorgd door de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Driebergseweg 16 B te Zeist, tel. 03404 - 25406. Bij het bureau van 'Vogelbescherming' zijn formulieren beschikbaar voor het melden van te onderzoeken gevallen. De belangrijkste gegevens dienen hierop te worden ingevuld en deze formulieren worden met het te onderzoeken materiaal toegezonden aan het Centraal Diergeneeskundig Instituut, afdeling Pluimveeziekten, Oude Rijksstraatweg 43, Doorn (tel. 03430 - 3641).

Omdat het van groot belang is dat het te onderzoeken materiaal in zo vers mogelijke toestand het CDI bereikt, verdient het aanbeveling de zending per Van Gend & Loos als **expresgoed** te zenden aan genoemd instituut **station restante, Driebergen**.

De inzendingen moeten goed verpakt worden in krantenpapier, met daaromheen een plastic zak en vervolgens in een stevige doos of koker.

Vogels die uitsluitend op botulismus moeten worden onderzocht, kunnen rechtstreeks worden gezonden aan het Centraal Diergeneeskundig Instituut, afdeling Bacteriologie, Prof. Poelslaan 35, Rotterdam (tel. 010 - 153911).

Dit geldt in het bijzonder voor diegenen die ook reeds in het verleden materiaal voor onderzoek op botulismus aan het CDI te Rotterdam verzonden.

Aan alle inzenders wordt zo spoedig mogelijk bericht gezonden. 'Vogelbescherming' verzorgt de centrale registratie waaruit periodieke overzichten worden samengesteld.

Aan vogelwerkgroepen en andere bij het vogelbeschermingswerk betrokken organisaties en instellingen zal een aantal meldingsformulieren door het bureau van Vogelbescherming worden toegezonden. Voor een ieder zijn de meldingsformulieren op aanvraag beschikbaar.

'Vogelbescherming' hoopt dat door veel medewerking het mogelijk zal worden in de komende jaren een zo volledig mogelijk overzicht te verkrijgen over de oorzaken van vogelsterfte in ons land.

Ooievaarsdorp 'Het Liesveld'

Het 5 ha grote gebied van het Ooievaarsdorp 'Het Liesveld' te Groot Ammers herbergde eind april van dit jaar niet minder dan 7 nesten van Ooievaars met eieren, terwijl er een achtste paar zich vanuit dit ooievaarsdorp vestigde in Groot Ammers waar momenteel 18 jongen worden grootgebracht. Van de zomer is de toegang tot 'Het Liesveld' overdag geopend. Een tochtje naar het ooievaarsdorp met haar revalidatiecentrum voor stootvogels kunnen wij elke vogelliefhebber ten zeerste aanraden.

Affiches over natuurbescherming

De Britse afdeling van het Wereld Natuur Fonds gaat in de loop van dit jaar in Londen een grote tentoonstelling organiseren van affiches over de natuurbescherming. Men wordt verzocht bijdragen van over de gehele wereld te zenden naar World Wildlife Fund, Greville 29 te London EC1N 8AX, Engeland.

'n Hand vol vogels

Als cliënt van de AMRO bank wordt u een handvol vogels mee naar huis gegeven in de vorm van een waaier. Totaal 28 vogelplaatjes van in ons land voorkomende vogelsoorten die door de meeste mensen best eens gezien kunnen worden en opvallen. Ze zijn gerangschikt naar de omgeving waar zij voorkomen en bevatten een algemene beschrijving van de afgebeelde soort. Aan de achterzijde treffen wij nog een groot aantal algemene wetenswaardigheden aan.

De commercie heeft ontdekt dat de interesse voor de vogels vaste bodem heeft gevat en heeft daar meteen van geprofiteerd. Het zou prettig zijn als wij die de weg hiernaar geëffend hebben daarvan mee zouden kunnen profiteren!

Deze hand vol met vogels werd samengesteld door drs. Minouk v. d. Plas-Haarsma met plaatjes van Elsevier Publishing Projects, Lausanne en Chris Kolvoort. Uitgeverij Van Lindonk, Amsterdam produceerde de waaier, bij wie ook het copyright berust.

J. T.

H. H. Buisman-Legpenning voor bewaker F. van der Zande

Op de algemene jaarlijkse ledenvergadering in het Slot van Zeist van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels op 26 april j.l. werd de 6e H. H. Buismanlegpenning toegekend aan de bewaker van 'Het Verdrongen Land van Saeftinge', de heer F. van der Zande, die de bewaking ruim 40 jaren lang onder zijn beheer had. In 1974 broedden er o.m. 380 paar Visdiefjes, ± 230 paar Kluten, maar ook Kemp-hanen, Velduil en Bruine Kiekendief. Onze hartelijke felicitaties aan de heer Van der Zande voor deze onderscheiding welke alleen aan personen in dienst van de vereniging ten deel kan vallen.

Drie 'Gouden Lepelaars' uitgereikt

Op bovenvermelde ledenvergadering van 'Vogelbescherming' werden drie 'Gouden Lepelaars' uitgereikt.

Als eerste vrouw ontving mevrouw Carla Holzenspies deze verenigingsonderscheiding voor het vele werk door haar verricht in verband met vogelasyls.

Jan P. Strijbos ontving de onderscheiding wegens zijn ontelbare goede diensten die hij de vogelbeschermingszaak in Nederland op de hem zo eigen manier, bewees.

Ook de projectleider van het ooievaarsdorp 'Het Liesveld', aan de heer C. J. A. Wijnaendts, die zich behalve voor de Ooievaars ook veel moeite heeft getroost voor het instellen van 'vrije vogelreservaten' zal bij zijn terugkomst uit het buitenland deze onderscheiding eveneens uitgereikt worden. In het totaal zijn nu driëntwintig 'Gouden Lepelaars' uitgereikt.

Onze hartelijke felicitaties!

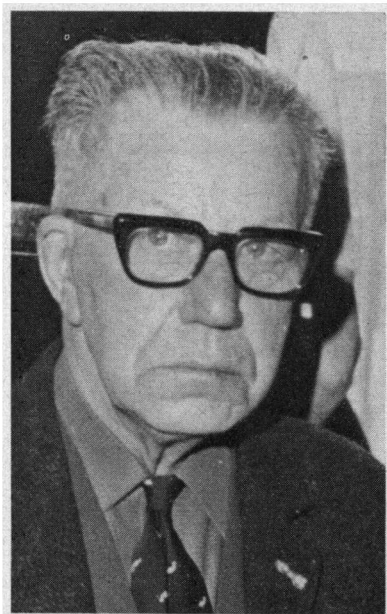
Ooievaarsnestenbouwer

Geert Petter overleden

Op 26 mei overleed Geert Petter, inspecteur van 'Vogelbescherming' in zijn woonplaats Almeer. Hij werd op 3 januari 1896 geboren. Hij trad in dienst bij de Rijkspolitie te water en bereikte de rang van adjudant, als zodanig werd hij in 1966 gepensioneerd.

Na zijn pensioen trad hij onmiddellijk in dienst van 'Vogelbescherming' als inspecteur. Zijn werk: bewakingsdiensten, controles op markten, controle van de vogelhandel (winkels) en niet in de laatste plaats het bouwen van ooievaarsnesten. Meer dan 100 nesten heeft hij in heel Nederland opgebouwd. Vorig jaar hadden nog twee spectaculaire gevallen plaats namelijk te Heerhugowaard, waar het nest met een luchtmachthelikopter op het kerkdak werd geplaatst en te Drongelen (N.B.), waar het nest met behulp van een 60-tons kraan moest worden geplaatst.

In 1973 kreeg Petter de H. H. Buismanleg-

Geert Petter tijdens de uitreiking van de H. H. Buismanlegpenning op 14 april 1973 te Utrecht

penning voor zijn grote en langdurige verdiensten voor de vogelbescherming en de vereniging. Door Petters activiteiten hebben velen de ver reikende arm van de vereniging leren kennen. Petter was drager van de eremedaile in goud behorende bij de Orde van Oranje Nassau.

Poster met 19 Nederlandse zangvogels

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels heeft in samenwerking met C & A Nederland een groot aantal posters ter beschikking gesteld aan 15.000 scholen in ons land. Bij de zending is een korte beschrijving van de afgebeelde vogelsoorten (moeras: Kleine Karekiet, Rietgors, Rietzanger; bos: Goudhaan, Kuifmees, Spotvogel, Boomklever, Vink, Fitis; parklandschap: Goudvink, Putter, Sijs, Roodborsttapuit, Paapje en tuin: Pimpelmees, Ringmus, Roodborst, Winterkoning, Groenling) en een korte samenvatting van het werk van Vogelbescherming. Het is jammer dat zowel aan de tekeningen van de vogels als de bijbehorende tekst niet wat meer zorg is besteed. Vermelding van de naam van de tekenaar ontbreekt. Onze scholen hebben een goede voorlichting over onze vogels broodnodig.

Er zijn nog een aantal van deze posters beschikbaar die tegen vergoeding van porto- en verpakkingskosten (ca. f 3,— per zending) aan adressen worden toegezonden die opgegeven worden. Instellingen van onderwijs en jeugdwerk wordt voorrang gegeven en de verzending geschiedt zo lang de voorraad strekt. (77 x 60 cm). Postgiro 1 882 532 t.n.v. Vogelbescherming, Zeist.